



Vesna ČOPIČ

4. MEDNARODNA KONFERENCA O RAZISKOVANJU KULTURNE POLITIKE

Dunaj (Muzejska četrt in Univerza za glasbo
in uprizoritvene umetnosti) 12–16. julij 2006

Julija je Dunaj gostil kar tri mednarodne konference s področja kulturne politike. Poleg 14. Mednarodne konference o ekonomiki kulture – International Conference on Cultural Policy Research ali ICCPR (http://www.fokus.or.at/html_acei/index.html) in 32. letne konference o družbeni teoriji, politiki in umetnosti (http://www.fokus.or.at/html_stpa/index.html) še 4. Mednarodno konferenco o raziskovanju kulturne politike (<http://www.iccpr2006.com>). Tako smo dobili Evropejci, še posebej mi, ki smo iz Srednje Evrope, izjemno priložnost, da se brez velikih potnih stroškov in kljub temu, da ni v Sloveniji nikogar, ki bi take udeležbe podpiral, dogodkov udeležimo. Zadnja konferenca raziskovalcev kulturne politike je bila namreč v Montrealu, še prej pa v Novi Zelandiji, kar ob 400 evrih konferenčnine že lahko predstavlja oviro oziroma pojasnjuje, zakaj je udeležba iz Jugovzhodne Evrope vedno tako skromna. Celo tokrat je bilo referatov iz tega dela Evrope za manj kot desetino (18). Največ je bilo Hrvatov in Srbov (12), kar kaže na nadaljevanje tradicije raziskovanja kulturne politike tam, kjer so bili ustanovljeni centri oziroma inštituti že v bivši Jugoslaviji (Zagreb, Beograd in Sarajevo)

Organizacija konference je bila zaupana EDUCULT-u (Institute for the Facilitation of Arts and Science), zasebni nepridobitni organizaciji, ki je nastala leta 2003 kot posledica sedaj že prejšnje desne avstrijske kulturne politike, ki je po prihodu na oblast obračunala z nekaterimi kulturnimi inštitucijami oziroma njihovimi vodstvi iz socialdemokratske ere. Nekateri med njimi so nadaljevali svojo strokovno pot v nevladnem sektorju in tako tudi Michael Wimmer, ki ga v Sloveniji poznamo kot avtorja mednarodnega strokovnega poročila o kulturni politiki v Sloveniji, nastalega v okviru programa Sveta Evrope o evalvaciji nacionalnih kulturnih politik držav članic. Na konferenci ni ostalo neopaženo, da se avstrijski kulturni politiki ni zdelo potrebno, da bi se je udeležili, pa čeprav tako pomembnega dogodka na področju kulturne politike v Avstriji še ni bilo.

Ideja o letnih srečanjih izvira iz skandinavskega kroga, kjer so leta 1999 spoznali potrebo po rednem sestajanju raziskovalcev s področja kulturne politike. Povezava naj bi bila protiutež prevladi instrumentariliziranega odnosa do kulturne politike, kot se je razvijal skozi menedžerske pristope k umetnosti, ki so začeli v osemdesetih letih obvladovati kulturo, v devetdesetih pa so postali dominantni. Prvo konferenco so nato organizirali v Bergnu

na Norveškem (1999). Sledila je druga v Wellingtonu v Novi Zelandiji (2002) ter še tretja v Montrealu v Kanadi (2004).

Število udeležencev je naraslo od prvotnih 140 iz 17 držav letos že na 400 raziskovalcev, ki so prišli iz 52 držav. Trendi, prakse, instrumenti in sheme na področju kulturne politike so bili predstavljeni v 210 prispevkih na 58 vzporednih tematsko strukturiranih zasedanjih. Mednarodni in interdisciplinarno zastavljeni pregled je omogočil vpogled v stanje raziskovanja kulturne politike v različnih koncih sveta. Nedvomno se je pokazalo, da imajo prav tisti, ki trdijo, da je število raziskovalcev, raziskovalnih centrov, observatorijev, laboratorijev in drugih inštitutskih oblik, namenjenih organiziranemu raziskovanju kulturne politike, doseglo kritično maso. Raziskovanje kulturne politike je danes razširjeno po vsem svetu. Ostal pa je dvom, ali to pomeni korak do uveljavitve samostojnega znanstvenega polja z lastnimi zakonitostmi in s potrebno konceptualizacijo ter s standariziranim pojmovnim aparatom. Tudi na tej konferenci so se prepletale različne discipline in interdisciplinarni pristopi h kulturni politiki. In še: na eni strani je bilo čutiti ponos nad številom poslanih povzetkov referatov, po drugi pa kritično spoznanje, da je nastopil tudi čas za selekcijo, ki bi dvignila kakovostno raven konference.

Konferenca se je začela v živem utripu dunajske muzejske četrti, ki bi morala vsakega Slovenca, ki se tam znajde, zvesti, da bi se vprašal, kako to, da na naši dezorientirani in skupaj zneseni Metelkovi ni niti sledu o čem podobnem. Uvodničarja sta bila dva: sociolog in politolog. Vincent Dubois iz Univerze v Strasbourgu je podal sociozgodovinski pregled francoske kulturne politike, ki ga je začrtal po liniji politizacija – depolitizacija. Prvo obdobje je predstavil kot srečanje političnih in kulturnih akterjev v skupni ideji o »demokratizaciji kulture« (dostopnosti izbrane kulture vsem slojem ljudi ne glede na to, kje živijo), ideji, ki je povzdignila kulturno politiko do te mere, da je v petdesetih letih nastalo posebno Malrauxovo Ministrstvo za kulturne zadeve. Sledila mu je t. i. menedžerska era, ki naj bi skozi zožitev na tehnična vprašanja financiranja in administriranja kulturo depolitizirala in jo pripeljala v tretje obdobje, ko danes politiki kritizirajo kulturne aktivnosti, zmanjšujejo javna sredstva zanje, se spuščajo v polemike s kulturno sfero in tako repolitizirajo polje, ki bi sicer hotelo iz obrobja spet v središče, a z ohranitvijo svoje avtonomije. Drugi uvodničar Hans Abbing, ekonomist, ki je hkrati tudi profesionalni slikar in fotograf ter je danes profesor sociologije umetnosti na amsterdamski univerzi, je pričakovano sprovciral strokovno publiko s tezo, da subvencije in dotacije, skratka javna sredstva, uničujejo umetniško produkcijo, in tako ostal zvest svojim tezam, ki jih je postavil v znani knjigi *Why are artists poor?* iz leta 2002, ki je letos doživela že tretji ponatis in s katero vznemirja kulturne profesionalce. V nadaljevanju je bila konferenca organizirana na dva načina, v obliki panelnih diskusij, ki so se posvečale posa-

meznim problemom in v obliki predstavitev abstraktov, razdeljenih v 12 tem. Problemi, ki so se jim posvečale panelne diskusije, so bili uveljavljanje mladih raziskovalcev, vloga mednarodnih inštitucij in mrež v kulturnem transferju, možnosti promocije mladih talentov, vloga turške kulturne politike v EU pristopnih pogajanjih, vedno večji pomen kulturne participacije ter učinki kulturne politike v urbanih spremembah. Teme, v katera so bili razvrščeni sprejeti abstrakti, pa so bile naslednje: teoretični in metodološki pristopi h kulturni politiki, politični vidiki kulturne politike, lokalni, urbani in regionalni razvoj, kulturna participacija, sociološki pristopi h kulturni politiki, kulturne inštitucije, kulturna politika in medijska politika, preobrazba kulturnega dela, mednarodni pristopi h kulturni politiki, kreativne in kulturne industrije, kulturna identiteta-kulturna raznolikost in seveda finančni paket pod naslovom Financiranje, sponzorstvo in mecenstvo v kulturi. Tematske delavnice so potekale vzporedno. Teoretski del je potrdil, da razvoj in evolucija kulturnopolitičnih študij in raziskav ni bil niti organski niti teoretično spodbujen. Sledil je oportunistični, multidisciplinarni, aplikativni logiki, ki so jo predvsem v Evropi gnale potrebe blaginjskega socialnega modela, ki je kulturne dobrine uvrstil med kolektivne dobrine. Na konferenci je Evropska kulturna fundacija iz Amsterdama že tretjič podelila nagrado mlademu raziskovalcu v vrednosti 10.000 evrov. Konferenca se je zaključila s panelno razpravo o težavnem razmerju med politiki in raziskovalci, ki jo je vodil Oliver Benett iz Centra za kulturnopolitične študije univerze v Warwicku, ki je tudi urednik osrednje strokovne revije *International Journal of Cultural Policy*. Razprava se je vrtela okrog dveh pristopov: enega, ki se je zavzel za metodološko orientacijo in akademsko distanco od dnevnih kulturnopolitičnih bojov, drugi pa za bolj pragmatičen pristop, za raziskovalno sfero s poslanstvom dejavnika v kulturnih zadevah ali celo njihovega zagovornika. Do izraza pa je prišla tudi skupna izkušnja, da si politiki prav pretirano ne želijo raziskav, posebej ne takih, ki bi se poglobljale v učinkovitost oziroma uspešnost njihove politike, dobrodošle pa so raziskave, s katerimi lahko branijo svoje ukrepe in izbire.

Moje sporočilo, kot ene od šestih panelistov, je bilo, da si raziskovalnega pristopa h kulturni politiki mnogokrat ne želi nihče. Politiki želijo predvsem magične rešitve prek noči in »tolerirajo« raziskovalce dokler verjamejo, da jih bodo od njih dobili, državno uradništvo se varno počuti v procesni kulturi, kjer se lahko skriva za birokratske postopke in formalnosti, kulturnikom pa najbolj ustreza, če se lahko kot pomembne javne osebnosti dogovarjajo neposredno s politiki. Razvita raziskovalna infrastruktura, ki bi temeljila na dobri kulturni statistiki, za kulturnopolitične študije specializiranih raziskovalcev in empiriji, je tako prej kot ne predvsem nevarnost za demistifikacijo vzajemno koristnega odnosa v železnem trikotniku kultura- politika- birokracija. V okolju, v katerem ima kultura simbolni pomen, ni potrebe po ute-

meljevanju in dokazovanju. Tezo sem ilustrirala na primeru Slovenije, kjer kultura predstavlja temelj državnosti, pa še danes ni centra ali inštituta, ki bi bil namenjen kulturnopolitičnim študijam (še največ se s tem področjem ukvarja Mirovni inštitut, ki pa mu to ni osrednja dejavnost). Sama sem poskušala manko zapolniti z organizacijo razvojnega oddelka v okviru Ministrstva za kulturo. A po desetih letih in nerealiziranem projektu, ki so ga sestavljali vzpostavitev resorne kulturne statistike, organizacija informacijsko dokumentacijskega centra kulturne politike in ustanovitev Laboratorija kulturne politike, sem morala priznati, da v Sloveniji niti politika, v katerikoli različici, niti kulturniki sami niso v projektu videli nobenega svojega interesa. Odsotnost kulturnopolitičnih študij v Sloveniji pojasnjuje tudi to, zakaj sem bila na konferenci iz te države sama, pa še jaz sem prišla kot povabljen panelistka in ne kot udeleženka, ki bi jo poslala kakšna slovenska organizacija. V Sloveniji se torej informacije, ki jih potrebujejo politični odločevalci na področju kulture, zbirajo spontano, *ad hoc*, zaradi posamičnih, sprotnih potreb in seveda njim prilagojeno. Namesto *zbranih* informacij so potrebne *izbrane* informacije. Dokler lahko politika na ta način manipulira s kulturo in dokler si kulturniki lahko ohranjajo različne rente, ni potrebe po obveščeni kulturni politiki, to je kulturni politiki, ki ima celovit vpogled v stanje na področju, v katerega posega, in v trende, prakse, instrumente, sheme in druge ukrepe, ki so jih razvili drugod. Če ni potrebe po obveščeni kulturni politiki, potem tudi ni podpore raziskovalnemu delu na področju kulturne politike oziroma kulturnopolitičnim študijah. S tem sem se na svoj način pridružila tistim razpravljalcem, ki so razsvetljeno kulturno politiko povezovali z obveščeno kulturno politiko.

Ni še jasno kje bo naslednja konferenca leta 2008, čeprav je bila izražena od posameznih strani vznesena podpora Turčiji zaradi simbolnega sporočila, po katerem je kultura ustvarjalna povezovalna sila in ne netilka nasprotij in sovražnosti.